

Najuspješniju borbenu akciju u Splitu izvršila je Splitska udarna grupa na talijansku vojnu muziku u Tartaljinoj ulici 9. studenog 1941. godine

Na jednom od sastanaka splitskih udarnih grupa, početkom jeseni 1941., **Rade Končar**, sekretar CK KP Hrvatske, među ostalim je naložio „Trebalo bi izvesti jednu primjerenu akciju o kojoj će se čuti u cijeloj zemlji, i to upravo sada u čast proslave Oktobarske revolucije“.

Nakon više prijedloga – odlučeno je da se izvede napad na talijansku vojnu muziku. Epilog: najuspješniju bombašku akciju u Splitu izvršila je Splitska udarna grupa na talijansku vojnu muziku u Tartaljinoj ulici 9. studenog 1941. godine. Akciju su izveli **Veljko Neškovič, Nikola Trebotić, Tomo Krastulović i Života Katunarić**

, a organizirao je Rade Končar u suradnji s KPH Split i neposredno ju je pratio. Akcijom je rukovodio

Ante Roje

, komandir udarnih grupa, a bombe su donijele (vješto skrivene)

Tonka Lukas i Neva Paić

-

Roje

. Bačene su tri bombe i tom prilikom su ranjena 24. talijanska vojnika. Nastala je opća uzbuna u gradu i jurnjava, a fašisti su uhvatili ranjenog Veljka Neškoviča i sutradan pohapsili još 143 građana.

Ante Roje, komandir udarnih grupa u Splitu i rukovodilac bombaške akcije na talijansku vojnu muziku, o tom pothvatu prisjeća se (Zbornik „Četrdeset godina“, knjiga VII.):

„Pripadnici talijanske vojne glazbe prolazili su redovito gradom da bi svirali prilikom podizanja i spuštanja zastave. Građani su je morali pozdravljati fašističkim pozdravom, jer ako netko tako ne bi postupio, bio bi premlaćivan. Svima u Splitu glazba je dozlogrdila... Akciju smo izveli u Tartaljinoj ulici. Tona Lukas i Nevenka Paić – Roje donijele su bombe u jednu kuću koja se nalazila stotinjak metara od mjesta akcije. Planirano je da jedan član udarne grupe bude na uglu ulice i čim opazi dolazak glazbe, otrčat će i javiti bombašima. Njihov zadatak je da bace bombe na tri različita mjesta među glazbu i četvu karabinjera koja ide iza nje. Prvog dana

prekasno je javljen dolazak glazbe, pa je akcija odgođena za sutradan. Povlačenje je organizirano u tri pravca, a čitavu akciju pratio je osobno Rade Končar. Sutradan se sve odigralo po planu. Pogoci su bili, što se kaže, puni, nastao je takav „rusvaj“, da je to teško opisati. O tada su Talijani svake noći od straha pucali, bojeći se nevidljivog neprijatelja. A glazba nekoliko mjeseci nije prolazila gradskim ulicama“.

U akciji je poginuo bombaš Veljko Neškovič. Njega je pri povlačenju zaustavila patrola i zatražila legitimaciju. Kako ga je policija već otprije tražila, dao se u bijeg. Druga patrola, na koju je tada naletio, pogodila ga je s pet metaka u trbuh. Talijani su svim silama nastojali da ga održe u životu, kako bi kasnije mogli ništa izvući od njega. Veljko, međutim nije ništa odao, držao se herojski. Ubrzo je izdahnuo.

Udarne grupe

Posebni sastavi – udarne grupe, sastavljene prvenstveno od mladih radnika i đaka, u okupiranim dalmatinskim gradovima izvršile su niz sabotaža i oružanih akcija. Samo u razdoblju od 11. rujna do 9. studenoga 1941., u Splitu je izvedeno sedamdeset oružanih akcija u kojima je poginulo ili ranjeno šezdeset neprijateljskih vojnika i časnika. Između ostaloga, 19. i 20. listopada ručnim bombama radnici su napali grupe talijanskih vojnika, a 9. studenoga počasni vod i vojnu muziku talijanske okupatorske divizije „Caccitori delle Alpi“.

Splitski radnici organizirali su i brojne sabotaže i diverzije; zapalili brodove „Lina Matković“ i „Palermo“, vojno skladište na obali, organizirali sabotažu na minopolagaču „Soko“ i razaraču „Split“, eksplozijom oštetili ratni brod „Orao“, oštetili vagone i lokomotivu na željezničkoj stanici.

Talijanski okupator pojačao je teror nad dalmatinskim stanovništvom. Vanredni sud za Dalmaciju donio je brojne smrtne presude. Organizirana su masovna hapšenja. Talijanska policija uspjela je sredinom studenoga uhapsiti i ranjenog Radu Končara. Velik broj ljudi odveden je u koncentracijske logore. Samo iz Splita do sredine prosinca 1941., internirano je u talijanske logore više od tisuću osoba.

Snazan odjek

Oružane akcije u gradu imale su veliko značenje u početnoj fazi borbe, naročito u razvijanju borbenog raspoloženja naroda. Međutim, one su gubile na značenju kada su partizanske snage počele efikasno tući okupatorsko-kvislinške jedinice, što je imalo snažnog odjeka i u gradskim centrima. Osim toga, nastavljanje s oružanim akcijama u gradovima doveli bi do velikih gubitaka partijskih kadrova i domoljuba. Akcije u gradovima, po svom učinku, nisu bile u srazmjeru s gubicima partijskih kadrova i žrtvama nanesenim odmazdom okupatora i kvislinga (u Splitu je od lipnja do sredine rujna 1941., jedna trećina članova Partije uhapšena, strijeljana ili internirana).

Rade Končar u svom pismu iz Splita, od 10. studenoga, CK KPH piše, između ostaloga, o bacanju bombi na talijansku vojnu muziku i zaključuje da je to „posljednja akcija s bombama u gradu“.

Krajem 1941., nastupa proces prenošenja težišta oružane borbe iz Splita na izvangradsko područje i on traje do proljeća 1942. godine. U tom vremenu se iz Splita premješta i sjedište Pokrajinskog komiteta na teren, na poprište partizanske borbe.

Bojan Miroslavljev